

Пролог

— Час повертатися,— переконував Гаред, бо в лісі западали сутінки.— Дикунни мертві.

— Мерців боїшся? — поцікавився сер Веймар Ройс із ледь помітним натяком на посмішку.

Гаред не зловився на гачок. Він був уже старий — за п'ятдесят, і на своєму віку перебачив чимало лордйчуків.

— Мерці мертві,— мовив він.— І нам немає до мертвих діла.

— А вони мертві? — стиха запитав Ройс.— Які в нас докази?

— Їх бачив Вілл,— відгукнувся Гаред.— І якщо каже, що вони мертві, для мене це найкращий доказ.

Вілл усвідомлював, що рано чи пізно його таки втягнуть у суперечку. Та ліпше б усе-таки це сталося пізніше...

— Мати завжди казала: мерці пісень не співають,— мовив він.

— Моя мамка говорила так само, Вілле,— озвався Ройс.— Та не можна вірити словам, почутим біля жіночих грудей. Навіть мерці здатні чимало розповісти,— підвищив він голос, і в сутінковому лісі прокотилася луна.

— Попереду довга дорога,— зауважив Гаред.— Вісім днів, а може, й дев'ять. Та й ніч насувається.

Сер Веймар кинув на небо байдужий погляд.

— Вона щодоби насувається приблизно в цей самий час. Чи в темряві ти втрачаєш мужність, Гаредє?

Вілл бачив, як у Гаредє стиснулися щелепи, а в очах, що ховалися під цупким чорним каптуром плаща, майнула ледве потамована лють. Гаред

уже сорок років належав до Нічної варти, тут він виріс і змужнів, тож не звик, щоб до нього ставилися так зневажливо. Але й не це головне. Вілл відчував: уражений гонор тут ні до чого. Знервованість старого занадто сильно нагадувала страх.

Вілл теж почувався не в своїй тарілці. На Стіні він провів чотири роки. Коли його вперше послали за Стіну, йому вмиль пригадалися всі давні перекази, і в нього просто душа впала у п'яти. Згодом він підсміювався з себе. Зараз його вже можна було вважати ветераном — він здійснив із сотню рейдів, і нескінченні темні хаші, що їх південці називають примарним лісом, більше його не лякали.

До сьогоднішнього вечора. Сьогодні все було не так. У цій темряві вчувалося щось таке, від чого у Вілла волосся ставало сторч. Уже дев'ять днів гнали вони коней на північ, тоді на північний захід, потім знову на північ, далі й далі від Стіни, насідаючи на п'яти ватазі дикунських нальотчиків. День у день ставало гірше. А сьогодні було найгірше. З півночі повіяв холодний вітер, і дерева зашурхотіли як живі. Всенький день Віллові ввижалося, що за ним спостерігає щось незворушне, неблаганне і позбавлене співчуття. Гаред теж це відчував. Понад усе Віллові кортіло на злам голови чкурнути назад до безпечної Стіни, але про такі бажання командувачу ліпше й не здогадуватися.

Особливо такому, як оцей.

Сер Веймар Ройс був найменшим пагоном старовинного роду, занадто щедрого на спадкоємців. Сидячи на величезному вороному коні-дестрієрі, вродливий вісімнадцятирічний юнак із сірими очима, зграбний і стрункий як ніж, вивищувався над Віллом і Гаредом, які їхали поряд на низькорослих гаронах. Узутий він був у чорні шкіряні черевики, вдягнений у чорні вовняні штани, чорні молескінові рукавички й чорну блискучу кольчугу — гнучку, тонкої роботи, — накинута на кілька шарів чорної вовни й дубленої шкіри. Не минуло й півроку, як сер Веймар став побратимом Нічної варти, але ніхто не сумнівався, що він готовий до свого призначення. Принаймні щодо вбрання.

Вінцем його слави був плащ: соболевий, чорний і пухнастий, і м'який як гріх. «Точно вам кажу, він сам їх усіх уполював, — сказав якось Гаред своїм товаришам по касарні за кубком вина, — поскручував їм голівки, наш мужній вояк». Касарня дружно вибухнула реготом.

Важко коритися наказам людини, яку ти напідпитку висміюєш, — міркував Вілл, тремтячи од холоду верхи на своєму гароні. Мабуть, Гаред зараз почувається так само.

— Мормонт звелів нам їх вистежити — і ми вистежили,— мовив Гаред.— Вони мертві. І більше не завдадуть нам клопоту. Попереду ще важка дорога. І погода мені не подобається. Якщо впаде сніг, можемо й за два тижні не дістатися Стіни, а сніг — це ще не найгірше, що може статися. Ви ніколи не потрапляли під крижаний дощ, мілорде?

Лордйчук, здавалося, не чув його. Зі звичною маскою нудьги й роздратування на обличчі він вдивлявся в сутінки. Вілл уже стільки миль здолав разом з лицарем, що добре затамив: у такі хвилини його ліпше не чіпати.

— Ще раз повтори мені, Вілле, що ти бачив. Усе до дрібниць. Нічого не прогав.

До того як приєднатися до Нічної варті, Вілл був мисливцем. Браконьером, якщо по правді. Перекупні мечі дому Малістерів упіймали його на гарячому в малістерівських-таки лісах — він саме патрав малістерівського оленя, тож перед ним постав вибір: убраться в чорне чи втратити руку. Ніхто не вмів скрадатися лісом тихо, як Вілл, і чорні брати дуже швидко відкрили цю його здатність.

— За дві милі звідси, он за тим гребенем, біля струмка, їхній табір,— почав Вілл.— Я підійшов близько, як зміг. Там їх восьмеро; є і жінки, і чоловіки. Дітей немає, наскільки я бачив. Під горою вони збудували хатину. Зараз сніг уже добряче її замів, але я дещо роздивився. Багаття згасло, але кострище навіть ще снігом не засипало. Ніхто не ворухився. Я довго дивився. Живі не здатні лежати так непорушно.

— Кров бачив?

— Е-е-е... ні,— визнав Вілл.

— А зброю?

— Кілька мечів, пару луків. У одного чоловіка був топір. Важкий, дво-сичний — небезпечна залізяка. Валявся на землі поряд з тілом, просто біля руки.

— А ти звернув увагу, в яких позах були тіла?

— Кількоро сиділи, прихилившись до валуна,— знизав плечима Вілл.— А решта лежали на землі. Так наче попадали.

— Або заснули,— підказав Ройс.

— Ні, попадали,— не здавався Вілл.— Одна жінка видерлася на залізодрево й сиділа між гілля. З розширеними очима,— слабо всміхнувся він.— Я скрадався, щоб вона не зауважила мене. Та коли наблизився, виявив, що вона теж не ворухиться.

Він несамохіть поїжився.

— Змерз? — запитав Ройс.

— Трішки,— пробурмотів Вілл.— Це через вітер, мілорде.

Юний лицар знов обернувся до сивих вояків. На землю майже безшеселесно зітало побите морозом листя, і дестрієр Ройса нетерпляче танцював.

— Як гадаєш, Гаредє, від чого ці люди могли померти? — невинно запитав сер Веймар. І поправив фалди соболевого плаща.

— Від холоду,— з залізною певністю відгукнувся Гаред.— Бачив я замерзлих минулої зими, і позаминулої теж, ще як був хлопчаком. Усі бояться глибокого снігу, який замітає вище голови, і крижаного вітру, який завиваючи прилітає з півночі, та справжній ворог — це холод. Він підкрадається тихше, ніж Вілл, і спершу ти починаєш тремтіти, і стукотіти зубами, і тупати ногами, і мріяти про глінтвейн і розпалений коминок... Холод пече тебе. Ніщо так не пече, як холод. Але недовго. А тоді він проникає в нутро й затоплює тебе, і за деякий час ти вже не в силі йому опиратися. Легше просто сісти й заснути. Подейкують, холоду під кінець уже й не відчуваєш. Просто слабшаєш, тебе тягне на сон, світ починає танути перед очима, а ти наче занурюєшся в море теплого молока. Приходить умиротворення.

— Яка красномовність,— зронив сер Веймар.— Ніколи б не подумав про тебе такого.

— Я знаю, що таке холод, лордййчуку,— мовив Гаред, знімаючи каптур, щоб сер Веймар мав змогу роздивитися два обрубки, які лишилися від його вух.— Два вуха, три пальці на ногах і мізинець на лівій руці. Мені ще пощастило. А брат мій замерз на чатах, і ми знайшли його зі щасливою усмішкою на обличчі.

— Слід одягатися тепліше, Гаредє,— здвигнув плечима сер Веймар.

Гаред кинув на лордййчука сердитий погляд, і обрубки його вух, відтятих майстром Еймоном, почервоніли від гніву.

— Побачимо, як тепло вдягатиметеся ви, коли прийде зима,— пробурмотів він, натягуючи каптур і пригинаючись до шиї свого гарона, мовчазного й понурого.

— Якщо Гаред каже, що ті люди позамерзли...— почав був Вілл.

— Вілле, цього тижня ти стояв на варті?

— Так, мілорде.

Ще не було тижня, щоб Вілл не відстояв з дюжину клятих варт. До чого це сер хилить?

— І що скажеш про Стіну?

— Стіна плаче,— відказав Вілл, нахмурившись. Тепер, після натяку лордййчука, він і сам усе втямив.— Вони не могли замерзнути. Не тоді, коли Стіна плаче. Ще недосить холодно.

— Кмітливий хлопець,— кивнув Ройс.— Цього тижня було кілька приморозків, раз у раз зривався сніжок, але вже точно не було такого лютого холоду, щоб одразу замерзло восьмеро дорослих людей. Людей, одягнутих у шкіри й хутро, нагадаю вам, поряд з хатиною і підготовленим багаттям,— гордовито посміхнувся лицар.— Вілле, проведи нас туди. Хочу сам поглянути на мерців.

Тепер уже нічого не лишалося. Прозвучав наказ, і поняття честі примушувало вояків скоритися.

Вілл рушив попереду, і його маленький кудлатий гарон обережно подибав поміж чагарників. Минулої ночі нападало трохи снігу, і тепер під кіркою зачалося каміння, і коріння, і невидимі ямки, чатуючи на легковажних і необережних. Другим їхав сер Веймар Ройс, і його великий вороний дестрієр нетерпляче пирхав. Для рейдів бойовий кінь геть не годився, але як це втовкмачити лордйчуку? Гаред їхав останнім. Дорогою старий вояк щось бурмотів собі під ніс.

Сутінки згущувалися. Безхмарне небо спершу стало фіолетовим, як старий синець, а тоді почорніло. Висипали зірки. Вілл зрадів їхньому світлу.

— Тепер можна і швидше,— мовив Ройс, коли на небі засяяв місяць.

— Не з моїм конем,— відгукнувся Вілл. Страх додав йому зухвальства.— Може, ви поведете перед?

Сер Веймар Ройс не зволив відповісти.

Деся у лісі завив вовк.

Підїхавши до старезного покрученого залізодрева, Вілл зіліз із гарона.

— Ти чого спинився? — запитав сер Веймар.

— Далі краще йти пішки, мілорде. Це он там, за перевалом.

Ройс мить повагався, задумливо втупившись удалину. Між дерев шепотів холодний вітер. Широкий соболевий плащ ворушився, як живий.

— Щось тут не так,— пробурмотів Гаред.

— Та невже,— зневажливо посміхнувся до нього юний лицар.

— Хіба ви не відчуваєте? — здивувався Гаред.— Дослухайтесь до темряви.

Ось Вілл точно це відчував. За чотири роки в Нічній варті йому ще жодного разу не було так страшно. Що ж це таке?

— Вітер. Шурхіт дерев. Вовк. Який з цих звуків позбавляє тебе мужності, Гаред?

Гаред нічого не відповів, і Ройс граційно зіслизнув із сідла. Надійно припнув коня до низької гілки, подалі від обох гаронів, й витягнув меч з піхов. На руків'ї мигнуло коштовне каміння, а тоді місячне сяйво

пробіглося блискучою крицею. Зброя була чудова, замкової роботи, з вигляду зовсім новенька. Вілл мав сумніви, що цей меч бодай раз заносили в гніві над головою.

— Тут дерева ростуть дуже густо,— застеріг Вілл.— Мілорде, меч плутатиметься в гіллі.

— Якщо мені потрібні будуть вказівки, я сам звернуся до тебе,— відтяв лордйчук.— Гаредє, лишайся тут. Наглядай за кіньми.

Гаред спішився.

— Слід розпалити багаття. Я про все подбаю.

— Ти здурів, старий? Якщо в лісі вороги, яке може бути багаття?

— Є вороги, яких тільки багаття й здатне відлякати,— мовив Гаред.— Як-от ведмедів, деривовків... та інших істот...

— Ніяких багать,— твердо стиснув вуста сер Веймар.

Гареду на обличчя падала тінь від каптура, але у погляді, яким старий вояк утупився в лицаря, Вілл розгледів грізний блиск. На якусь мить Вілл злякався, що старий вихопить клинок. Меч у нього був короткий і бридкий: руків'я поблякло від поту, краї зазублилися від тривалого використання, проте Вілл не дав би за життя лордйчука й ламаного залізняка, якби Гаред наважився витягнути зброю з піхов.

Але Гаред натомість опустив очі.

— Ніяких багать,— пробурмотів він собі під ніс.

Сприймавши це за згоду, Ройс відвернувся.

— Веди,— скомандував він до Вілла.

І Вілл повів їх крізь хащі, тоді вгору аж до гребеня гори, до цього спостережного пункту під чатовим деревом. Земля попід тоненькою сніговою шкуринкою була волога та грузька, ковзка, а камінці й підступне коріння так і чигали, щоб за них перечепилася нога. Вілл дерся нагору цілком беззвучно, а от позаду чути було м'яке металеве дзенькання лордйчукової кольчуги, шурхотіння листя, а ще приглушену лайку, коли навислі гілки чіплялися за лордів меч і дряпали чудовий соболевий плащ.

Величезне дерево було там, де й мало бути: на верхівці пагорба; нижні гілки мало не торкалися землі. Влігшись долілиць просто у присипане сніжком болото, Вілл ковзнув попід гілля й озирнув просіку, яка відкривалась унизу.

Серце зупинилося у нього в грудях. Якусь мить він не наважувався навіть дихати. Місячне світло осяяло просіку, залишки багаття, притрушену снігом хатину, величезний валун, напівзамерзлий струмок. Усе було начебто так само, як і кілька годин тому.

Окрім одного. Усі тіла зникли.

— Боже! — почулось у Вілла над вухом. У гілку уп'явся меч: це сер Веймар завойовував пагорб. У розмаяному вітром плащі він зупинився поряд з деревом, тримаючи в руці оголений меч; світло зірок чітко окреслювало цей благородний силует.

— Пригніться! — застережливо прошепотів Вілл.— Тут щось негаразд.

Але Ройс не ворухнувся. Поглянувши на безлюдну просіку, він розсміявся.

— Схоже, твої мерці, Вілле, кинули свій табір.

У Вілла відібрало мову. Він шукав слова, але слів не було. Це неможливо! Обвівши поглядом покинутий табір, він зупинив очі на топорі. Величезному двосічному бойовому топорі, який так і лежав у тому самому місці, де Вілл побачив його минулого разу. Така цінна зброя...

— Підйом, Вілле,— звелів сер Веймар.— Тут нікого немає. Не дозволю тобі ховатися по чагарниках.

Вілл неохоче скорився.

Сер Веймар зиркнув на нього, не приховуючи осуду.

— Не збираюсь я повертатись у Чорний замок, проваливши найперший свій рейд. Я таки розшукаю цих дикунів,— роззирнувся він навколо.— Лізь на дерево. Хутко. Шукай багаття.

Вілл без жодного слова розвернувся. Сперечатися не мало сенсу. Здіймався вітер, пронизував наскрізь. Вілл рушив до височенного сіро-зеленого чатового дерева й подерся нагору. Дуже швидко долоні в нього зробилися липкими від живиці, а сам він загубився поміж глищі. Страх каменем лежав у животі, як нестравний обід. Прошепотівши молитву безіменним лісовим богам, Вілл витягнув з піхов чингал. І, щоб той не заважав дряпатися нагору, затис його зубами. Від смаку холодного заліза на язиці йому одразу стало затишніше.

— Хто тут? — зненацька гукнув унизу лордійчук. У викличному окрику майнула непевність. Вілл зупинився і, дослухаючись, роззирнувся.

У відповідь у лісі зашурхотіло листя, завирувала крижана вода у струмку, вдалині заухкала снігова сова.

А Чужі підступали беззвучно.

Краєм ока Вілл помітив рух: крізь ліс ковзали бліді примари. Обернувши голову, він у темряві зауважив білу тінь. За мить вона щезла. На вітру ніжно тріпотіли гілочки, дряпаючи одна одну дерев'яними пальцями. Вілл був уже розтулив рота — попередити, але слова застрягли у нього в горлі.

Та ні, він помилився. То просто майнула пташка, чи зблиснув сніг, чи місячне світло зіграло злий жарт. Зрештою, що саме він бачив?

— Вілле, де ти? — задерши голову, загукав сер Веймар. — Ти щось бачиш?

Сторожко стискаючи меч у руці, лордййчук повільно розвертався навколо власної вісі. Мабуть, відчув їх, так само як і Вілл. Бо бачити не було чого.

— Відповідай! Чому стало так зимно?

І справді було зимно. Здригнувшись, Вілл міцніше вчепився в гілку, на якій завмер. Обличчям притиснувся до твердого стовбура. Щокою він відчував солодку беручку живицю.

З темряви лісу випірнула постать. Зупинилася перед Ройсом. Висока, суха, негнучка як старий кістяк, зі шкірою білою як молоко. Коли вона рухалася, барви її панцира мінилися: ось вони білі, як щойно випалий сніг, ось уже чорні як тінь, а ось пістрявіють, як сіро-зелені дерева. З кожним кроком візерунок переливався, наче місячне сяйво на воді.

Долинуло щось схоже на сичання: це серу Веймару Ройсу перехопило дух.

— Не підходь, — застеріг лордййчук. Голос у нього зірвався, як у хлопчиська. Щоб звільнити руки перед боєм, Ройс відкинув за плечі довгий соболевий плащ і стиснув меч обіруч. Вітер затих. Стало дуже холодно.

Тихою ступою Чужий ковзнув уперед. У руках він тримав меч — такого меча Вілл зроду не бачив. Це жало викували не з людського металу. Воно грало у місячному світлі, прозорилося: уламок кристалу настільки тоненький, що поверни його боком — і він щезне з очей. Клинок огортало слабеньке блакитне мерехтіння — химерне світло, що мінилося по краях, і чомусь Вілл не мав сумнівів, що меч гостріший за будь-який інший клинок.

— Що ж, потанцюй зі мною, — хоробро зустрів його сер Веймар і зухвало підніс власний меч високо над головою. Руки в лордййчука трусилися чи то від ваги меча, чи то від холоду. Але в цю мить Вілл подумав: перед ним уже не хлопчик, а воїн Нічної варті.

Чужий зупинився. Вілл побачив його блакитні очі — таких глибоких і таких блакитних очей у людей не буває: ця блакить іскрилася, як лід. Погляд застиг на мечі, який тремтів угорі, зблискуючи металом у холодному місячному сяйві. На єдину мить у Вілла прокинулася надія...

Але з темряви безшумно випірнули інші постаті, схожі на першу як викапані. Троє... четверо... п'ятеро... Мабуть, сер Веймар відчув холод, яким

від них віяло, хоча й не бачив їх і не чув. Вілл мав би гукнути, застерегти. Це його обов'язок. І його смерть, якщо він так учинить. Затремтівши, він міцніше стиснув стовбур — і промовчав.

І тут прозорий меч, затріпотівши, протяв повітря.

Сер Веймар зустрів його своїм сталевим клинком. Лезо ударилося об лезо, та не чути було брязкання металу — тільки високий пронизливий звук, заледве доступний людському вуху: наче звір завив од болю. Ройс відбив другий удар, і третій, а тоді змушений був на крок відступити. Знову шквал ударів — і знову Ройс відступив.

Позаду нього — праворуч, ліворуч, повсюди — терпляче стояли спостерігачі: безликі, безмовні; мінливий візерунок на їхніх панцирах робив їх невидимими на тлі дерев. Але вони наче й не думали втручатися.

Знов і знов стикалися мечі, й Віллові кортіло затулити вуха від цього страдницького вищання, з яким вони вдарялися. Сер Веймар уже засапався, у місячному світлі видно було, що з рота в нього вихоплюється пара. Клинок уже побілів од інєю, а меч Чужого танцював, огорнений блідо-блакитним сяйвом.

І тут Ройс на мить забарився. Прозорий меч протяв кольчугу в нього попід пахвою. Від болю лордійчук зойкнув. Між кільцями кольчуги ринула кров. На холоді від рани зразу почала підніматися пара, а краплі, які падали на сніг, горіли червоним вогнем. Сер Веймар провів рукою по боці — і молескінова рукавиця одразу просякла червоним.

Чужий зронив щось невідомою мовою: голос його нагадував хрускіт льоду на зимовому озері, а в словах вчувалося глузування.

У сері Веймарі прокинулася лють.

— За Роберта! — заволав він і, загарчавши, кинувся вперед, обіруч підносячи вкритий памороззю меч і всім тілом замахуючись, щоб рубонутися збоку. Чужий відбивав атаку якимось навіть лінкуватим.

Щойно клинки зіткнулися, криця не витримала.

Нічним лісом прокотився зойк, і Ройсів меч розлетівся на тисячу уламків, які посипалися навсбіч, мов голчаний дощ. Сам Ройс, вереснувши, упав навколішки й затулив очі долонями. Поміж пальців у нього зацебеніла кров.

І тоді всі спостерігачі одностайно рушили вперед, мовби їм дали знак. У мертвій тиші здіймалися й опускалися мечі. То була холоднокрівна різанина. Прозорі клинки протинали кольчугу, як шовк. Вілл склепив повіки. Далеко внизу чулися голоси та сміх — колючі як бурульки.

Чимало часу минуло, поки Вілл наважився знову розплющити очі: пагорб унизу спорожнів.

Але Вілл так і сидів на дереві, намагаючись не дихати, а чорним небом повільно скрадався місяць. Усі м'язи судомило, пальці позатерпали від холоду, і Вілл нарешті поліз донизу.

Ройс долілиць лежав у снігу, відкинувши одну руку. На пухнастому соболевому плащі виднілося з десятків дірок. Смерть тільки більше підкреслила, який сер Веймар юний. Хлопчак.

За кілька кроків валялося те, що лишилося від меча: єдиний уламок, розщеплений і покручений, як дерево, що в нього влучила блискавка. Ставши навколішки, Вілл сторожко роззирнувся й ухопив його. Поламаний меч стане речовим доказом. Гаред знатиме, що це все означає, а якщо ні, то напевно знатимуть Старий Ведмідь Мормонт чи мейстер Еймон. Чи дочекається Вілла Гаред з кіньми? Слід поквапитися.

Вілл підвівся. Над ним стояв сер Веймар Ройс.

Вишукане вбрання перетворилося на лахміття, на обличчя неможливо було дивитися. Уламок меча уп'явся у білу зіницю лівого ока.

Але праве око було розплющене. Блакитним вогнем горіла зіниця. Видюща зіниця.

Віллові пальці безсило випустили уламок меча. Заплющивши очі, Вілл почав молитися. Щокі торкнулися довгі й пещені долоні — а тоді зімкнулися навколо горла. Ховалися ці долоні у м'яких молескінових рукавичках, липких від крові, але дотик був холодний як лід.

Бран

Світанок видався ясним і свіжим, а ранкова прохолода свідчила, що літо позаду. Ціла кавалькада — загалом двадцяттеро вершників — вирушила на зорі на страту, і серед дорослих їхав верхи Бран, схвилюваний і збуджений. Оце вперше він, наче повнолітній, їхав разом з лордом-батьком і братами подивитися, як звершиться королівське правосуддя. Тривав дев'ятий рік літа, сьомий рік Бранового життя.

Чоловіка, присудженого до страти, схопили в горах, неподалік маленької тверджі. Роб гадав, це дикун, який присягнув Мансу Рейдеру, королю за-Стіною. На саму думку про це у Брана шкіра вкривалася сиротами. Пригадувалися легенди, які біля коминка розповідала йому стара Нан. Дикуни — жорстокі люди, казала вона, работоргівці, розбійники і злодії. Вони водять товариство з велетами й різною нечистю, глупої ночі крадуть дівчаток і п'ють кров зі шліфованих рогів. А коли приходить Довга ніч, їхні жінки злягаються з Чужими, а потім народжують жахливих покручів — напівлюдей.

Але чоловік, який за руки й за ноги був прив'язаний до гаків у стіні в очікуванні королівського суду, на зріст був не набагато вищий за Роба. Йому бракувало обох вух і одного пальця — відморозив, а вбраний він був у все чорне, точно як побратим Нічної варті, от тільки хутро на одязі було подерте й засмальцьоване.

Лорд-батько звелів розрізати мотузки й підвести чоловіка; у холодному ранковому повітрі змішувалися клуби пари, які вилітали з ротів людей

і коней. Роб з Джоном, застигнувши на конях, височіли над Браном, який сидів між ними на своєму поні; він сподівався, що на вигляд йому можна дати більш ніж його сім років, і вдавав, що бачить усе це вже не вперше. Крізь браму тверджі повіяв легенький вітерець. Над головами затріпотів прапор Старків з Вічнозимських: сірий деривовк, що мчить сніжно-білим полем.

Бранів батько поважно сидів на коні, і його довге темно-каштанове волосся тріпотіло на вітрі. У коротко підстрижений борідці вже майнула сивина, від чого цей тридцятип'ятирічний чоловік здавався старшим. Сьогодні в його сірих очах застиг похмурий вираз, і здавалося, батько геть не схожий на того чоловіка, який вечорами любив посидіти біля вогню, тихим голосом розповідаючи про Добу героїв і про дітей пралісу. Він скинув маску батька, подумав Бран, і натомість натягнув маску лорда Старка Вічнозимського.

У холодному ранковому повітрі бриніли питання й відповіді, але згодом, по всьому, Бран не міг пригадати майже нічого з того, що було сказано. Нарешті лорд-батько віддав наказ — і двоє гвардійців підтягнули голодранця до залізодревного пенька в центрі площі. Силоміць вклали його голову на тверде чорне дерево. Лорд Едард Старк зііз із коня, і його годованець Теон Грейджой подав йому меч. Цей меч називався Лід, завширшки він був з людську долоню, а завдовжки — більший за Роба. Лезо було викуване з валерійської криці — темної як дим, чарокованої. Жоден меч не зрівняється з валерійською крицею.

Стягнувши з долонь рукавички, батько віддав їх Джорі Касселю, капітану замкової варти. А тоді узяв Лід обіруч і мовив:

— Іменем Роберта Першого з дому Баратеонів, короля андалів, і ройнарів, і перших людей, володаря Сімох Королівств і оборонця держави, словом Едарда з дому Старків, лорда Вічнозиму і хранителя Півночі, присуджую тебе до кари на горло.

І підніс меч високо над головою.

До Брана схилився Джон Сноу, його брат-байстрюк.

— Міцно тримай поні,— прошепотів він.— І в жодному разі не відводь погляду. Батько помітить, якщо ти відвернешся.

І Бран, міцно тримаючи поні, не відвів погляду.

Одним упевненим ударом батько відтяв бранцеві голову. На сніг бризнула кров, червона як літнє вино. Один з коней позадкував, і довелося добре натягнути повіддя, щоб він не поніс. Бран не міг відірвати зіниць від крові. Сніг навколо пенька радо всотував її, червоніючи на очах.

Ударившись об товстий корінь, голова відскочила й покотилася просто до ніг Грейджоя. Теон був худорлявим темночубим дев'ятнадцятирічним парубком, якого тішило все навкруги. Розсміявшись, він спершу поставив на голову ногу, а тоді відбунував голову геть.

— Бовдур,— пробурмотів Джон зовсім тихо, щоб Грейджой не почув. Він поклав долоню Бранові на плече, і Бран обернувся до свого брата-байстрюка.— Ти добре тримався,— суворо похвалив Джон брата. Йому було вже чотирнадцять, і він неодноразово бачив, як чиниться правосуддя.

На зворотній дорозі, здавалося, похолодало, хоча вітер ущух, а сонце підбилося вище. Бран їхав разом з братами, значно випередивши кавалькаду, хоча поні ледве встигав за кіньми.

— Дезертир хоробро прийняв смерть,— зронив Роб. Він був кремезний і широкоплечий і ріс не щодня, а щогодини, а схожий був на матір — такий самий світлошкірий, з рудувато-каштановим волоссям і синіми очима, як у всіх Таллі Річкоринських.— Мужності йому не позичати.

— Ні,— тихо заперечив Джон Сноу,— то була не мужність. Він був напівмертвий від жаху. Це ясно читалося в його очах, Старку.

Сірі Джонові очі — такі темні, аж чорні — підмічали майже все. Він був Робів одноліток, проте зовсім на нього не схожий. Джон був стрункий, а Роб м'язистий; темночубий, а Роб світловолосий; граційний і меткий, а його єдинокровний брат — дужий і прудкий.

Роба його слова не переконали.

— Хай йому Чужі з тими очима! — лайнувся брат.— Він добре прийняв смерть... Погнали до мосту? Я тебе обжену!

— Згода,— кивнув Джон, одразу приострожуючи коня. Вилаявшись, Роб метнувся навздогін, і вони вчвал помчали дорогою — Роб реготів і тюкав, а Джон напружено мовчав. З-під кінських копит летіли фонтани снігу.

Бран і не збирався їх наздоганяти — його поні це не до снаги. Натомість він, пригадавши очі голодранця, почав міркувати. Незабаром Робів сміх замовк удаліні, й у лісі знову запанувала тиша.

Він так поринув у думки, що й не помітив, як його наздогнала кавалькада, аж поки батько, порівнявшись із ним, не запитав лагідно:

— Як ти, Бране?

— Усе гаразд, батьку,— озвався Бран, підводячи погляд. Батько, вдягнений у хутро та шкіру, верхи на величезному бахматі, вивищувався

над хлопцем, як велет.— Роб каже, що чоловік той хоробро прийняв смерть, а Джон каже, що він був до смерті переляканий.

— А що думаєш ти? — запитав батько.

Бран уже міркував над цим.

— А чи може людина бути хороброю, коли боїться?

— Саме тоді й виявляється хоробрість,— мовив батько.— Ти розумієш, чому я так учинив?

— То був дикун,— сказав Бран.— А дикуни крадуть жінок і продають Чужим.

— Стара Нан знову забивала тобі голову казками,— усміхнувся батько.— А насправді той чоловік був клятвopушником, дезертиром з Нічної варти. Такі люди найнебезпечніші. Дезертир усвідомлює: якщо його схоплять, він приречений, тож не цурається злочину, навіть найстрашнішого. Але ти неправильно мене зрозумів: моє питання було не про те, чому той чоловік мав померти, а про те, чому покарати його мав я особисто.

На це запитання Бран не мав відповіді.

— У короля Роберта є кат,— мовив він невпевнено.

— Атож,— кивнув батько.— Катів мали і королі з династії Таргарієнів, які правили до нього. Але ми живемо за давніми традиціями. У жилах Старків і досі біжить кров перших людей, і ми віримо, що виконувати вирок має той, хто його виносить. Якщо ти відбираєш у людини життя, то маєш зазирнути їй у вічі й вислухати її останні слова. А якщо не здатен цього витримати, може, засуджений і не заслуговує на смерть... Колись, Бране, ти станеш Робовим прапороносцем, очолиш власну фортецю в ім'я свого брата і свого короля, тож правосуддя опиниться у твоїх руках. І коли прийде такий день, виконуй свій обов'язок не для втіхи, але й не відмовляйся від нього. Правитель, який ховається за спинами найманих катів, дуже швидко забуває, що таке смерть.

Цієї миті попереду на гребені пагорба з'явився Джон. Помахавши рукою, він загукав:

— Батьку, Бране, хутчіш сюди, погляньте, що знайшов Роб!

За мить він знову зник з очей.

— Ще якийсь клопіт, мілорде? — під'їхав ближче Джорі.

— Понад усякий сумнів,— відповів лорд-батько.— Зараз побачимо, яку капость цього разу втнули мої сини.

Він пустив коня клусом. Джорі з Браном, а за ними й уся кавалькада, рушили навздогін.